

VAJSENBEEK PÉTER

„Kitartó emlegetés(ük)”

SZABÓ MARCELL:
A ZSEB VALLÁSI KARAKTERE.
MATERIALISTA VIGASZTALÁSOK

A hagyományos olvasói eljárásokkal való szembemelés, az azokat megnehezítő tematikai és poétikai eljárás módok egyre gyakoribbak a kortárs hazai lírában (is). Szabó Marcell harmadik verseskötete, *A zseb vallási karaktere* – habár az eddigi kötetek szempontjából is radikálisnak, kísérletezőnek számít – a szerző költészetfelfogásának egy szervezettebb, kidolgozottabb darabja.

Szabó Marcell könyveiről szóló kritikai diskurzusban máig nagy szerepe van, hogy a szerző a Telep Csoport tagjaként kezdte lírai munkásságát. A *Szorítás alakjaiban* fellelhető poétikai megoldások: a redukált nyelv; a személyesség; a váratlan, abszurd képek mind a csoportra jellemző eljárások voltak. Nem is beszélve az őket követő „generációról”. Szabó Marcell esetében a megfigyelés, a fenomenológiai látásmód, az ahhoz való gondolati kapcsolódás már első kötetében is erős szövegszervező jelenség volt; a verselbeszélő megfigyelései és az őt ért testi vagy lelki hatások gyakran szolgálnak témájául, alapvető poétikai alakítójául a verseknek.

A harmadik kötet szempontjából mégiscsak legfontosabb megemlíteni a *Közeli limbus* című hosszúversét, amely *A zseb vallási karakterének* alapjául, előzményeként is felfogható. A két oszlopba rendezett és két szálon futó, intertextusokkal és képekkel átszőtt vers, amelyben a „túlbeszélés” a fenomenológiához való szorosabb elméleti és poétikai kapcsolat körvonalazódik, ahogyan Sipos Balázs fogalmaz: „A lírát nem életesemények közlésére vagy archiválására használja, hanem jelenidejű nyelvi fenomenek megképződése terepének tekinti”. Azaz a hangsúly nem a versek témájára és megírtságára, hanem az írás aktusára helyeződik.

A zseb vallási karaktere egyetlen, különböző alcímekkel tagolt hosszúvers. Az alcímek: *AMI IIT VAN* –

Műút-könyvek
Szépmesterségek Alapítvány
Miskolc, 2021
96 oldal, 2000 Ft

tiszatáj

KONTÁR ÉS BOSSZÚÁLLÓ MÓDON, GÁT LÓN ÜLDÖZŐN ELVAKÍTVÁ, ÜDVÖZÍTŐN ELSZAVALVA (HARDARVA MONDV.) stb. nem mutatnak expliciten szövegrészekre vagy oldalakra. Sokkal inkább egyfajta segítségnyújtás – különböző témák és fogalmak felidézésére szolgálnak. Az idézett címekből viszont kiténik, hogy a szerző rájátszik a versek zenei hangvétele előadására, valamint az alcímekben is jelölt vigasztalásokra és a bibliai olvasat lehetőségeire. „Az eretnek beszámoló szerint létezik anyag” (8). Az első mondat értelmében egyházi szövegekkel szembehelyezkedő szöveget olvasunk. A kötet egyik legnagyobb előnye, hogy egymással ellentétes észlelési horizontokat állít egymás mellé. Ez a szembehelyezkedés nemcsak a vallásos – eretnek, hanem a holisztikus – fenomenológiai fogalom-párban és világészlelésben is megjelenik. Ameddig az egyházi szövegek a világ magyarázatának teljességére törekednek, általában nélkülözik a személyességet és a megfigyelő testi tapasztalatát (és annak akadályait), addig a fenomenológia pont a személyes tapasztalást helyezi középpontba.

Az észlelésben elengedhetetlenül megjelenő testrészek és azok tapasztalatai a vázát alkotják a hosszúversnek: „A száj járása, / röpte vagy dologtalansága éppoly árulkodó / tulajdonosára nézve, mint a ráfüggesztett, / megbűvölt szempár, mely az élő vészjelzéseit betűzi ki. Maga a kommunikáció sem más, / mint menekülés, és bizonyításához elég a száj / turbinája: lökné, taszítaná magát, egyre / messzebb a megszólított prémkabáttól” (10).

A kiszolgáltatott médium szerepében megjelenő testrészek – (száj, fül, szem) a szöveg építkezését is segítik, ami az agy rendellenes működésének képében és kérdésében tetőzik. Merleau-Ponty filozófiájának alapjául szolgáló testi megelőzöttség Ezra Pound és Antonin Artaud beemelésével nemcsak az általános értelemben vett észleléssel foglalkozik, hanem a testi folyamatok és a művészet kapcsolatával is.

A versben megjelenő feketével kitakart szövegrészek és a zeneiségre való utalások az olvasás primér vizuális és akusztikai befogadását erősítik. A kitakart részek a blackout poetryvel ellentétben nem egy új szöveget hoznak létre, hanem az olvasást nehezítik meg. A címben is megjelenő zseb így jelenti egyszerre a hiány, üresség és az azt megtölteni kívánó tudásanyag kettőségét: „A nyitva / felejtett test másrésztől tervbe foglalt, / mely zsebként tartalmazza vagy éppen szórja / a gondjára bízott levegő tallérjait” (23).

A szövegben megjelenő hatalmas tudásanyag Walter Benjamin *A történelem fogalmáról* című esszéjében írtakhoz kapcsolódva „a tények tömegét mozgósítja, hogy kitöltse a homogén és üres időt”. Így nem is az utalások pontos detektálása a fontos, hanem az azokkal való „foglalkozás” mint nyelvi és intellektuális munka. A különböző események és kulturális termékek általában valamilyen történet kapcsán, a valósághoz kapcsolódva jelennek meg, nem absztrakt, pusztán esztétikai módon. „A leprás természet csak ürit, anyagot cserél / anyagra, és a zöld szétfecskendezése az újkori / szem számára egyedül robbanásként érthető, / mely néha virág alakjában tetszeleg” (58). A természet motívuma pont ezt a valósághoz való kötöttséget, materializmust ábrázolja. Amíg a robbanás motívuma Baudelaire *Romantikus naplemente* című verse kapcsán a természeti fenomén és annak nyelvi leképeződése közti kapcsolatot tematizálja.

Szabó Marcell harmadik kötete nagy vállalkozás: a valós események és művek, és azok reprezentációjára tett próbálkozás és egyben kérdésfelvetés. A pontos, kiváló ritmikával megfogalmazott mondatok és a szöveg motívumrendszerének építkezése kárpótol a nehezen olvashatóságért.

ROMA CULTURA

Sovrintendenza Capitolina
ai Beni Culturali

LURBARAN A ROMA

FRANCESCO DEL SAINT LOUIS ART MUSEUM
IL SANTO TRA CARAVAGGIO E VELÁZQUEZ

10 MARZO
15 MAGGIO 2022
MUSEI CAPITOLINI
SALA SAN PIETRO A FONTE
FRONILLA

INFO 060608
museicapitolini.it

